

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНИХ
БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ**

**Робоча програма
для здобувачів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
третього (освітньо-наукового) ступеня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018**

УДК 336.71(07)

M55

Укладачі: О. М. Колодізєв
О. М. Рац

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.
Протокол № 1 від 28.08.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Механізм функціонування сучасних банківських систем :
M55 робоча програма для здобувачів спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування" третього (освітньо-наукового)
ступеня [Електронний ресурс] / уклад. О. М. Колодізєв, О. М. Рац. –
Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 52 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних і семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань здобувачів, професійні компетентності, якими має володіти здобувач після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для здобувачів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" третього (освітньо-наукового) ступеня.

УДК 336.71(07)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2018

Вступ

Стабільність банківської системи визначається надійністю, збалансованістю та пропорційністю функціонування всіх її структурних елементів. В умовах нових глобальних викликів важливою складовою забезпечення позитивної динаміки економіки України є активізація банківської діяльності. Забезпечення економічного зростання, виробництва конкурентоспроможних товарів і послуг, підвищення рівня життя населення неможливе без ефективної фінансово-кредитної підтримки, основну роль у забезпеченні якої відіграє банківська система.

Протягом останніх років банківська система України функціонує у складних умовах спаду виробництва, високої інфляції та низької платоспроможності населення, що були спричинені політичною нестабільністю та кризовими явищами в економіці. Фінансові результати з початком настання кризи в багатьох банках набули й продовжують набувати негативних значень. Проте причинами такого падіння їхньої ефективності стали не тільки негативні зовнішньоекономічні умови діяльності, але й, більшою мірою, незадовільний стан банківського менеджменту. Професійно володіти питаннями діяльності та функціонування грошового ринку і зокрема банків, мусить фахівець, який має відношення до прийняття економічних рішень у будь-якій сфері.

Проблеми розвитку банківського бізнесу актуалізують пошук ефективних механізмів і сучасних моделей розвитку банківських систем із метою розвитку вітчизняної економіки. У процесі вивчення дисципліни "Механізм функціонування сучасних банківських систем" здобувачі мають отримати чітке уявлення про теоретичні засади механізму функціонування банківської системи, сутнісну характеристику банківської системи, її інституціональну побудову та сучасний механізм функціонування.

Навчальна дисципліна "Механізм функціонування сучасних банківських систем" є варіативною навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки докторів філософії зі спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування".

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 07 "Управління та адміністрування"	Варіативна (за вибором)
Змістових модулів – 2	Спеціальність 072 "Фінанси, банківська справа та страхування"	Рік підготовки
		2-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр
		4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5; самостійної роботи здобувача – 7	Освітній ступінь: третій (освітньо-науковий)	Лекції
		18 год
		Практичні, семінарські
		20 год
		Самостійна робота
		112 год
		Вид контролю
залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,92 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни "Механізм функціонування сучасних банківських систем" є формування компетентностей на базі сучасних механізмів функціонування банківських систем з метою обґрунтування та прийняття ефективних рішень у фінансовій сфері.

Основними **завданнями** вивчення цієї дисципліни є:

дослідження змісту завдань і функцій центрального банку, його операцій та інструментів монетарної політики, за допомогою яких центральний банк регулює грошовий ринок;

визначення умов функціонування та чинних стандартів платіжних систем провідних країн світу й України;

засвоєння методів та технологічних особливостей реалізації розрахункових операцій у платіжних системах;

набуття вмінь оцінювати рівень і складність платіжної системи, зважаючи на безпеку платежів;

засвоєння та використання знань з організації та аналізу кредитно-інвестиційних, депозитних, розрахунково-касових, валютних операцій, операцій із цінними паперами банку;

визначення шляхів забезпечення стабільності банківської діяльності на мікро- та макрорівнях.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні технології організації банківської діяльності, операції банків і пов'язані з ними ризики.

Навчальна дисципліна "**Механізм функціонування сучасних банківських систем**" пов'язана з іншими дисциплінами: "Фінансовий менеджмент і контролінг у сфері бізнесу", "Актуальні проблеми розвитку ринку фінансових послуг", "Сучасні технології управління фінансами банку" тощо.

У процесі навчання здобувачі отримують необхідні знання під час лекційних занять і виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота здобувачів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач має:

знати:

основні категорії та визначення дисципліни;

принципи функціонування сучасної банківської системи;

умови функціонування валютно-кредитних організацій;

поняття й елементи грошової системи;

складові механізму роботи центрального банку, його функції, операції, окремі інструменти грошово-кредитної політики центральних банків різних країн;

порядок створення та використання фондів і резервів банків;

сутність активних, пасивних і кредитно-інвестиційних операцій банків;

види ризиків банківської діяльності й засоби їхньої мінімізації;

особливості банківського регулювання й антимонопольну політику держави;

вміти:

аналізувати сектори грошового ринку та роботу суб'єктів, які на них діють;

визначати фактори утримання інфляційних процесів у країні, спираючись на світовий досвід;

структурувати інструменти грошово-кредитної політики відповідно до макроекономічних показників економіки;

контролювати роботу банківських установ із питань фінансового моніторингу;

спираючись на наявні потреби банку в фінансових ресурсах, визначати оптимальні обсяги та структуру залучених коштів, розраховувати питому вагу окремих видів зобов'язань у загальній структурі пасивів;

враховуючи обов'язкові нормативи ліквідності, вміти структурувати активи відповідно до структури зобов'язань, розраховувати питому вагу окремих видів активів, визначати оптимальні співвідношення між робочими та валовими активами;

виходячи з наявних потреб клієнтів довірителів, розміщувати кошти в найбільш привабливі, з точки зору рівня прибутковості та ризику, напрями;

використовуючи систему кореспондентських рахунків і спираючись на наявну технічну базу, вміти відкривати та виконувати акредитиви, інкасо, здійснювати платежі за відкритими рахунками, формувати платіжні документи за міжнародними стандартами (ISO), проводити розрахунки в системі SWIFT, CHIPS.

визначати розмір резерву на покриття банківських ризиків;

визначати можливі напрями застосування досвіду функціонування грошово-кредитних систем країн із розвинутою економікою в умовах реформування економіки України.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню здобувачами професійними компетентностями, що наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують здобувачі після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ДФБСРК* 1	Здійснювати дослідження функціонування банківських систем різних країн	Досліджувати структуру валютного ринку, золотовалютних резервів, у процесі активізації механізму валютного регулювання визначати особливості організації центральних банків світу
		Обирати методи регулювання та визначати доцільність використання інструментів центрального банку щодо управління попитом і пропозицією грошей в економіці

1	2	3
		Вміти досліджувати функції центральних і територіальних розрахункових палат НБУ під час проведення міжбанківських розрахунків, технологію міжбанківських розрахунків у системі електронних платежів НБУ
ДППФБС** 2	Здійснювати дослідження проблем і перспектив функціонування банківської системи	Вміти досліджувати активні та пасивні операції банків
		Застосовувати методи антикризового управління банківською системою, здійснювати оцінювання стабільної роботи банку
		Здійснювати аналіз показників роботи банку, формувати спеціальні резервні фонди для мінімізації ризиків активної діяльності банку

*Дослідження функціонування банківських систем різних країн

** Дослідження проблем та перспектив функціонування банківської системи

Структуру складових професійних компетентностей та їхнє формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Дослідження функціонування банківських систем різних країн

Тема 1. Структура та особливості організації банківських систем країн із розвиненою економікою

1.1. Структура сучасної кредитної системи.

Поняття та структура кредитної системи, види кредитних установ. Поняття кредитного механізму країни. Концентрація й централізація банківського капіталу, відкриті та закриті форми, банківські монополії та їхні форми, транснаціональні банки. Конкуренція в банківській сфері. Універсалізація й інтернаціоналізація банківської діяльності. Моделі взаємозв'язку банків із промисловістю та структура фінансового ринку.

1.2. Особливості побудови банківських систем різних країн.

Еволюція грошово-кредитної системи США. Характеристика функціонування ФРС. Особливості функціонування банків і спеціалізованих фінансово-кредитних установ США. Розвиток банківської системи Великобританії.

Еволюція грошово-кредитної системи Японії. Особливості діяльності банку Японії та напрями реалізації грошово-кредитної політики. Основні фінансово-кредитні установи Японії та сутність їхнього функціонування.

1.3. Зарубіжний досвід державного регулювання діяльності фінансово-кредитних установ.

Необхідність і методи державного регулювання грошово-кредитних відносин. Інструменти Центрального банку (ЦБ) щодо управління попитом і пропозицією грошей в економіці: облікова політика; політика рефінансування; система часткових резервів; операції на відкритому ринку; управління золотовалютними резервами; прямий вплив на кредит. Види монетарної політики центральних банків: таргетування валютного режиму; таргетування грошової маси; таргетування рівня інфляції; таргетування прихованого показника.

1.4. Діяльність міжнародних валютно-кредитних організацій.

Діяльність міжнародних валютно-кредитних організацій, порядок формування статутного капіталу, розподіл голосів, функції та операції. Характеристика Банку міжнародних розрахунків. Основні аспекти функціонування Міжнародного валютного фонду. Міжнародний банк реконструкції та розвитку, його роль і місце в системі валютно-кредитних закладів. Діяльність валютно-кредитних закладів Західної Європи. Напрями діяльності регіональних банків розвитку.

Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави

2.1. Національний банк України: особливості становлення, структура, функції та операції.

Особливості становлення Національного банку України (НБУ) як центрального банку. Органи управління та структура НБУ (функціональна й регіональна). Склад центрального апарату НБУ. Особливості формування Ради НБУ. Фінансове забезпечення діяльності НБУ. Функції та операції НБУ. Значення емісії як монопольної функції центрального банку. Заходи впливу НБУ щодо порушників чинного законодавства.

2.2. Монетарна політика НБУ в сучасних умовах.

Зміст монетарної (грошово-кредитної) політики (ГКП) центрального банку, її місце та роль у державному регулюванні економіки. Визначення стратегії і тактики грошово-кредитної політики. Показники, на яких ґрунтується грошово-кредитна політика. Приклади використання інструментарію ГКП в економічних процесах. Політика обов'язкових резервних вимог.

Основні напрями та параметри використання резервних вимог. Розвиток політики обов'язкового резервування в Україні. Монетарний вплив і принципи встановлення дисконтної ставки центрального банку. Сутність і необхідність операцій з купівлі-продажу цінних паперів центральним банком. Тенденції розвитку операцій РЕПО в Україні.

2.3. Операції НБУ з регулювання грошового обігу.

Емісія банкнот і роль НБУ в організації готівкового обігу. Повноваження НБУ у процесі прогнозування наявного обороту. Прогнозування касових обігів банків. Сутність і види рефінансування НБУ діяльності банків. Надання банкам кредитів "овернайт" через лінію рефінансування, що постійно в роботі. Коротко- та середньострокове рефінансування банків. Рефінансування банків через надання стабілізаційного кредиту. Міжнародні кредитні операції. Досвід центральних банків зарубіжних країн із кредитування банків. Організація та регулювання платіжної системи. Регулювання та нагляд за діяльністю банків. Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду. Валютна політика. Валютне регулювання НБУ й контроль.

Тема 3. Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їхнього розвитку

3.1. Учасники та технологічна інфраструктура платіжних систем.

Основні поняття платіжної системи. Загальна схема класифікації платіжних систем. Функції банків у платіжній системі залежно від їхньої ролі у процесі виконання платежу. Поняття еквайрингу. Функціональні стадії процесу міжбанківського переказу. Роль у платіжній системі клірингових або розрахункових палат. Функції агента з розрахунків. Основи діяльності асоціацій банківських пластикових карток.

Призначення систем масових електронних платежів. Міжбанківські розрахунки та їхня організація. Методи організації розрахунків між банками. Сутність розрахунків за принципом клірингу. Поняття та призначення автоматизованих розрахункових палат.

3.2. Система електронних платежів (СЕП) і система масових електронних платежів в Україні.

Мета створення, завдання, функції та операції СЕП НБУ. Перелік основних кількісних і якісних показників роботи системи, фактори, що впливають на ці показники. Технологія розрахунків у СЕП. Функції Центральної розрахункової палати, регіональних розрахункових палат і банків у СЕП. Формування й обробка пакетів платіжних документів у програмному комплексі "Операційний день банку" (ОДБ). Система термінових переказів.

Моделі обслуговування консолідованого коррахунку. Критерії вибору учасниками платіжної системи моделі обслуговування. Основні напрямки розрахунків банківськими пластиковими картками в Україні. Операції з використанням національних платіжних карток.

Склад платіжної системи УкрКарт, види пластикових карток, що застосовуються.

3.3. Особливості організації зарубіжних платіжних систем.

Типові моделі систем залежно від оператора системи, виду розрахунків і кредитних механізмів. Основи організації, мета створення, умови членства та використання засобів SWIFT Вплив стандартів SWIFT на банківську справу різних країн. Основне призначення та фундаментальні принципи роботи системи TARGET. Основні елементи міжнародної платіжної системи TARGET. Необхідні умови членства в системі.

3.4. Перспективи розвитку платіжних систем.

Шляхи інтеграції українських банків до світової системи банківських послуг. Перспективи створення проекту одночасної роботи емітованої банком країни платіжної картки як у межах країни за технологією національних платіжних інструментів, так і за технологією однієї з міжнародних платіжних систем. Поняття "криптографія" та "криптовалюта". Характеристика Bitcoin та принципи використання. Поява форків Bitcoin. Використання криптовалюти як засіб обігу, розрахункова одиниця та засіб збереження. Переваги й недоліки використання Bitcoin.

Змістовий модуль 2

Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин

Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій

4.1. Організація діяльності і управління банком. Тенденції функціонування банків на ринку банківських послуг.

Види банківських операцій. Класифікація банків за різними ознаками. Структура управління банком. Органи управління банком. Порядок формування статутного фонду банку. Основні вимоги до створення та реєстрації банківської установи. Перелік документів для отримання банком ліцензії.

4.2. Операції банків із формування ресурсної бази.

Склад і структура ресурсів банків. Капітал банку. Структура банківського капіталу. Поняття регулятивного капіталу та його складові. Регулювання

капіталу банку через систему нормативів НБУ. Міжнародні стандарти власного капіталу банків (Базельська угода). Структура залучених і запозичених ресурсів. Депозитні та недепозитні джерела залучення ресурсів банку. Сек'юритизація активів. Продаж позик.

4.3. Операції з організації розрахунків і платіжного обігу клієнтів банку.

Готівкові і безготівкові грошові розрахунки. Порядок відкриття та ведення комерційними банками рахунків у національній та іноземній валютах. Види рахунків. Принципи організації безготівкових розрахунків. Способи безготівкових розрахунків. Форми розрахунків. Види розрахункових документів та їхня характеристика. Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування.

4.4. Особливості кредитно-інвестиційних операцій банків.

Основи надання, використання й повернення кредитів банку. Форми банківського кредиту. Класифікація кредитів. Кредитний процес, його етапи. Підрозділи, що забезпечують кредитний процес банку. Поняття кредитно-інвестиційного портфеля банку й інвестицій. Класифікація операцій банків із цінними паперами. Оцінювання інвестиційних проектів, аналіз доцільності інвестування. Види діяльності банків на ринку цінних паперів. Класифікація операцій банків із цінними паперами.

4.5. Специфіка операцій банків в іноземній валюті.

Характеристика валютного ринку та діяльності банків на ньому. Сутність валютної операції згідно з діючим законодавством і врахуванням банківської практики. Класифікація іноземних валют. Встановлення кореспондентських відносин з іноземними банками. Порядок відкриття та ведення валютних рахунків клієнтів.

Види платежів, що застосовуються в міжнародній практиці. Неторговельні операції банків в іноземній валюті. Конверсійні операції, особливості їхнього використання з позиції НБУ. Валютне кредитування. Операції з банківськими металами.

Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи

5.1. Актуальні проблеми забезпечення стабільності банківської системи.

Поняття банківського ризику. Причини виникнення ризиків у банківській діяльності. Поняття фінансової стабільності банку. Проблеми та загрози фінансовій стабільності банків. Внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на фінансову стабільність банків. Їхня характеристика. Поняття фінансової кризи, її причини. Системний ризик банківської діяльності.

5.2. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку.

Поняття та зміст ризик-менеджменту банку. Принципи банківського управління ризиками. Елементи й підсистеми системи управління ризиками банку. Етапи процесу управління ризиками банку. Допустимий і критичний ризик загрози діяльності банку.

5.3. Антикризове управління банківською системою.

Поняття "антикризове управління банком". Класифікація цілей антикризового управління банком. Етапи стратегічного антикризового управління банком. Основні положення антикризового управління банком. Види антикризового управління банком. Типи стратегій антикризового управління банком.

5.4. Соціальна відповідальність банківського бізнесу.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Джерела поповнення Фонду. Динаміка зміни розміру суми відшкодування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Розмір гарантованої суми відшкодування в різних країнах.

Тема 6. Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації

6.1. Створення й особливості функціонування міжбанківських об'єднань.

Фінансова глобалізація, її наслідки в банківській сфері. Структуризація інтеграційних процесів у фінансовій сфері. Зміст і форми фінансової інтеграції на мікро-, макро- та мегарівні. Чинники стимулювання розвитку глобалізації банківської сфери. Міжбанківські об'єднання, їхня класифікація та характеристика.

6.2. Розвиток сфер міжнародного банківського бізнесу.

Міжнародна банківська справа. Характеристика міжнародного банківського бізнесу. Типи сучасних міжнародних банків. Форми організації міжнародного банківського бізнесу. Міжнародні банківські послуги, їхня характеристика.

6.3. Діяльність банків у міжнародних фінансових центрах.

Міжнародний фінансовий ринок, його функції. Міжнародні фінансові центри. Позиціонування України на світових ринках. Офшорні банківські зони, причини їхнього виникнення. Дислокації офшорних зон, їхні типи.

6.4. Іноземний капітал у банківській системі.

Переваги й недоліки присутності іноземного капіталу в економіці країни. Основні негативні наслідки присутності іноземного капіталу на українському

ринку банківських послуг. Показники оцінювання участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен здобувач має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни й формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення здобувачем навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного та ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом і взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		лекційні	практичні	самостійна робота
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Дослідження функціонування банківських систем різних країн				
<i>Тема 1.</i> Структура й особливості організації банківських систем країн із розвинутою економікою	20	2	2	16
<i>Тема 2.</i> Національний банк України – центральний банк держави	26	4	4	18
<i>Тема 3.</i> Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їхнього розвитку	24	2	4	18
Разом за змістовим модулем 1	70	8	10	52

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 2. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин				
<i>Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій</i>	28	4	4	20
<i>Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи</i>	28	4	4	20
<i>Тема 6. Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації</i>	24	2	2	20
Разом за змістовим модулем 2	80	10	10	60
Усього за модулями	150	18	20	112

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких здобувачі готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені здобувачами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їхні виступи, активність у дискусії, вміння формулювати й відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані здобувачем бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів із цієї навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Основи функціонування грошово-кредитних систем різних країн			
<i>Тема 1. Структура й особливості організації банківських систем країн із розвинутою економікою</i>	Семінар-дискусія за питаннями: 1. Особливості виникнення банківської діяльності. 2. Грошові реформи та їхні види. Інструменти реалізації грошових реформ: практичний аспект для вітчизняної економіки.	2	Основна: [1; 3; 5]. Додаткова: [7; 11]

Продовження табл. 5.1

1	2	3	4
	<p>3. Причини хронічної інфляції долару, починаючи з 1940 р. Особливості розвитку грошової системи США.</p> <p>4. Особливості грошово-кредитної системи Великобританії.</p> <p>5. Фінансовий голод японських корпорацій, структура та функції кредитної системи Японії</p>		
<p><i>Тема 2.</i> Національний банк України – центральний банк держави</p>	<p>Семінар-дискусія за питаннями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення, цілі й напрями діяльності НБУ. 2. Діалектика розвитку Національного банку України згідно з діючим законодавством. 3. Еволюція грошово-кредитної політики НБУ, розвиток готівкового грошового обігу в Україні. 4. Механізм здійснення касового виконання бюджету України. 5. Роль НБУ в управлінні державним зовнішнім боргом. 6. Валютний курс і фактори, які на нього впливають. Штрафні санкції за порушення валютного законодавства 	2	<p>Основна: [3; 4]. Додаткова: [11; 24]</p>
<p><i>Тема 3.</i> Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їхнього розвитку</p>	<p>Семінарське заняття за питаннями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Засоби обробки та передачі інформації в платіжних системах. 2. Криптографічний захист інформації і системи розподілу ключів. Заходи щодо захисту інформації в платіжних системах. 3. Технологія обміну платіжними документами та квитанціями у СЕП. Визначення оптимальної моделі обслуговування банків в СЕП і схеми проходження платежу для кожної з обраних моделей 4. Загальна структура й організація розрахунків в НСМЕП. 5. Структура платіжної системи УкрКарт, функціональні підрозділи, її конкурентні переваги 	2	<p>Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 13; 15]</p>
Змістовий модуль 2. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин			
<p><i>Тема 4.</i> Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій</p>	<p>Семінар-дискусія за питаннями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасні послуги й операції банків. 2. Дослідження механізму створення та реєстрації вітчизняних банків. 3. Взаємозв'язок структурних підрозділів банку з головними операціями. 4. Проблеми капіталізації вітчизняних банків. 5. Шляхи мінімізації кредитного ризику банку 	2	<p>Основна: [1; 5; 6]. Додаткова: [7; 11; 15]</p>

<p><i>Тема 5.</i> Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи</p>	<p>Семінарське заняття за питаннями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Технологія оцінювання ризиків банківської діяльності. Механізм розрахунку системного ризику. 2. Практика управління банківськими ризиками на мікро- та макрорівнях. 3. Розроблення стратегії антикризового управління для вітчизняних банків. 4. Захист інтересів клієнтів банків шляхом створення фонду гарантування вкладів і депозитів 	2	<p>Основна: [1; 5]. Додаткова: [12 – 15]</p>
<p><i>Тема 6.</i> Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації</p>	<p>Семінар-дискусія за питаннями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Практика функціонування міжбанківських об'єднань. 2. Переваги та недоліки банків з іноземним капіталом. 3. Особливості міжнародного співробітництва та встановлення кореспондентських відношень між банками. 4. Особливості роботи банків в умовах глобалізації – практичний аспект 	1	<p>Основна: [1; 2; 6]. Додаткова: [7; 11]</p>
Усього годин		11	–

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння й навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачем сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок здобувачів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів, розв'язування завдань із їхнім обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1.</i> Основи функціонування грошово-кредитних систем різних країн	<i>Завдання 1.</i> Вплив грошових реформ на основні макроекономічні показники розвитку грошово-кредитної системи	0,5	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 13; 15]
	<i>Завдання 2.</i> Визначення темпів зростання грошової маси за різними агрегатами США, Великобританії, Японії	0,5	Основна: [1; 3; 5]. Додаткова: [7; 11]
	<i>Завдання 3.</i> Визначення грошових агрегатів і кількості грошей, необхідних для безінфляційного обігу	1	Основна: [3; 4]. Додаткова: [11; 24]
	<i>Завдання 4.</i> Визначення економічних нормативів банківської діяльності	0,5	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 13; 15]
	<i>Завдання 5.</i> Визначення обсягів рефінансування банків за кількісними та процентними тендерами центрального банку	1	Основна: [3; 4]. Додаткова: [9; 10; 25]
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1: "Основи функціонування грошово-кредитних систем різних країн"	0,5	Основна: [1; 3; 5]. Додаткова: [7; 11]
<i>Змістовий модуль 2.</i> Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин	<i>Завдання 6.</i> Розроблення нових банківських продуктів	1	Основна: [1; 5]. Додаткова: [12 – 15]
	<i>Завдання 7.</i> Оцінювання показників ліквідності, фінансової стійкості й ефективності роботи банку	1	Основна: [1; 2; 6]. Додаткова: [7; 11]
	<i>Завдання 8.</i> Визначення найбільш прийняттого для банку варіанту збільшення об'єму кредитування за рахунок різних джерел	0,5	Основна: [3; 6]. Додаткова: [10; 12; 15]

	<i>Завдання 9. Аналіз показників стабільності банківської системи</i>	0,5	Основна: [3; 6]. Додаткова: [13; 22]
	<i>Завдання 10. Розроблення антикризової стратегії функціонування банку</i>	1	Основна: [4 – 6]. Додаткова: [8; 14; 20]
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 2 "Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин"</i>	1	Основна: [1; 5]. Додаткова: [12 – 15]
Разом годин за змістовими модулями		9	–

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Дослідження функціонування банківських систем різних країн

Тема 1. Структура й особливості організації банківських систем країн із розвиненою економікою

Згідно з даними табл. 6.2 розрахуйте: питому вагу готівки у грошовій масі, грошовий мультиплікатор за 2016 – 2017 рр., відповідні коефіцієнти депонування та резервування готівки, рівень монетизації економіки України та швидкість обігу грошей. Зробіть висновки.

Таблиця 6.2

Вихідні дані

Періоди	млн грн			
	М0	МЗ	Грошова база	ВВП
2016 р.	74984	261063	97214	544153
2017 р.	111119	396156	141901	712945

Змістовий модуль 2

Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин

Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій

Розробіть і проведіть презентацію нових банківських продуктів для новоствореного банку. Банку для залучення коротко- та довгострокових

ресурсів в умовах жорсткої конкуренції на ринку необхідно розробити нові депозитні продукти (2 – 5). Аналітиками банку розраховано, що процентна ставка за строковими депозитами (на 12 місяців) на поточний період має становити 22 – 25 % річних у гривні та 9 – 12 % у доларах США. Зростання ставки більше від верхньої межі є економічно недоцільним через відсутність процентної маржі й отримання прибутку банком.

Середня ставка на депозити на ринку становить 23,7 % річних у гривні та 11 % у доларах США.

Бюджет на розроблення та впровадження нового депозиту, враховуючи просування продукту, – 200 000 грн. Термін впровадження – один місяць.

Для розроблення нових депозитних програм можна орієнтуватися на широке коло клієнтів або обрати відповідну цільову групу.

Можна розробити нові моделі депозитів, які будуть відповідати потребам клієнтів і банків у сучасній фінансовій ситуації, розробити гнучкі депозитні програми та схеми лояльності, мультивалютні депозити, гнучкі депозити, депозити в банківських металах тощо.

У разі розроблення нового депозиту надайте інформацію про: назву нового депозиту або програми (наприклад, депозит "Срібний стандарт");

рекламний слоган і декілька речень про переваги продукту для клієнта; процентну ставку;

термін депозиту;

період і базу нарахування процентів;

можливості дострокового зняття;

період виплати процентів;

валюту депозиту;

маркетинг-план із детальним переліком заходів щодо впровадження депозиту із розподілом витрат у часі (наприклад: друк рекламних листівок – 2 000 грн; знімання рекламного ролика – 75 000 грн; ротація ролику в "прайм тайм" на телебаченні два рази на день, 15 днів – 120 000 грн; оренда лайтбоксу – 6 000 грн за один тиждень; заробітна платня співробітника за роздавання листівок – 20 грн/год (30 год) та інші заходи).

Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи

За методикою визначення показників стабільності банківської системи (табл. 6.3), сформувані вхідні дані, необхідні для розрахунку показників стабільності банківської системи за останні три роки (офіційний сайт НБУ).

Методика визначення показників стабільності банківської системи

№ п/п	Показники	Методика розрахунків
1. Оцінювання ефективності		
1.1	Рентабельність капіталу	ЧП / ВК
1.2	Рентабельність активів	ЧП / А
2. Оцінювання ліквідності		
2.1	Частка стійкої депозитної бази в зобов'язаннях, за винятком міжбанківських позик	ДС / (З - МБК)
2.2	Ступінь довіри до банківської системи (банку)	ДС / ДВ
3. Аналіз достатності капіталу		
3.1	Співвідношення капіталу й активів	ВК / А
3.2	Співвідношення капіталу й зобов'язань	ВК / З
4. Аналіз ризиковості		
4.1	Стійкість до кредитного ризику	Рез / ПКр
4.2	Частка кредитів в іноземній валюті у кредитному портфелі	Кр (і. в.) / Кр
4.3	Якість активів	А / А _{інш.}

Умовні позначення: А – активи; А_{інш.} – інші активи; ВК – власний капітал; ДС – депозити строкові; ДВ- депозити на вимогу; З – сукупні зобов'язання; Кр – кредитний портфель; Кр (і. в.) – кредити в іноземній валюті; МБК – кошти банків (міжбанківські кредити); ПКр – проблемні кредити; Р – резерви під знецінення кредитів; ЧП – чистий прибуток.

Додаткові дані (загалом для банківської системи): рівень проблемних кредитів у кредитному портфелі (ПКр) – 30 %; рівень депозитів на вимогу (ДВ) – 20 %.

Необхідно проаналізувати дані табл. 6.3 в динаміці за три роки та зробити розгорнуті висновки щодо стану та динаміки показників стабільності банківської системи.

7. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача (СРЗ) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачем самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРЗ – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у здобувачів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 74,67 % (112 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин). У ході самостійної роботи здобувач має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними та практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРЗ включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів і понять за темами дисципліни; підготовку до практичних і семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних і комплексних завдань) за вивченою темою; підготовка презентації за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку здобувачами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму).

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота здобувачів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані здобувачам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи здобувачів і форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи здобувачів	Кількість годин	Форми контролю СРЗ	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1.				
Основи функціонування грошово-кредитних систем різних країн				
<i>Тема 1.</i> Структура й особливості організації банківських	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу	16	Презентація результатів	Основна: [1; 3; 5]. Додаткова: [7; 11]

1	2	3	4	5
систем країн з розвинутою економікою	з теми "Особливості побудови банківських систем різних країн. Зарубіжний досвід державного регулювання діяльності фінансово-кредитних установ"			
<i>Тема 2.</i> Національний банк України – центральний банк держави	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. Огляд теоретичного матеріалу з теми "Діалектика розвитку Національного банку. Еволюція грошово-кредитної політики НБУ. Розвиток готівкового грошового обігу в Україні", виконання завдання "Розрахунок рівня монетизації економіки"	18	Презентація результатів	Основна: [3; 4]. Додаткова: [11; 24]
<i>Тема 3.</i> Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їхнього розвитку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи. Виконання завдання "Визначення переваг і недоліків використання криптовалют"	18	Презентація результатів. Колоквіум	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 13; 15]
Усього за змістовим модулем 1		52	–	–
Змістовий модуль 2. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин				
<i>Тема 4.</i> Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. Огляд теоретичного матеріалу з тем: "Особливості функціонування українських банків на сучасному етапі", "Особливості інвестиційної стратегії банку при формуванні портфеля цінних паперів", "Визначення фінансового стану позичальника під час інвестиційного кредитування", "Сучасні тенденції розвитку банківських послуг та операцій за кордоном"	20	Презентація результатів	Основна: [1; 5]. Додаткова: [6; 8; 16]

1	2	3	4	5
<i>Тема 5.</i> Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття. Підготовка до семінарського заняття з теми "Технологія оцінювання ризиків банківської діяльності. Механізм розрахунку системного ризику". Виконання завдання "Розробка антикризової стратегії функціонування банку"	20	Презентація результатів	Основна: [1; 3; 5]. Додаткова: [9 ;13]
<i>Тема 6.</i> Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до колоквіуму. Виконання завдання "Розрахунок економічних нормативів діяльності банку"	20	Презентація результатів. Колоквіум	Основна: [2 – 5]. Додаткова: [7; 12; 16]
Усього за змістовим модулем 2		60	–	–
Разом годин за змістовими модулями		112	–	–

7.1. Презентація

Презентація індивідуальних завдань здобувача є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи здобувача та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Виконання та захист презентацій є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички із цієї навчальної дисципліни.

Підготовка презентації передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження й експерименту, пов'язаних із темою презентації.

Комплексний системний підхід до розкриття теми презентації полягає в тому, що предмет дослідження розглядається з різних точок зору – з позицій теоретичної бази та практичних напрацювань, умов його реалізації, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення тощо – в тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Презентація індивідуального завдання виконується здобувачем самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу та захищається на останньому практичному занятті.

Тематика презентацій видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Презентація оформлюється здобувачем за допомогою програми Microsoft PowerPoint та має включати не менш ніж 10 змістовних слайдів за обраною темою. Захист презентації відбувається із застосуванням мультимедійних засобів упродовж 10 – 15 хв.

Відповідно до робочого плану навчальної дисципліни, максимальна оцінка за виконання та захист презентації складає 8 балів.

Теми презентацій

1. Організація та аналіз роздрібного банківського бізнесу.
2. Оптимізація портфеля банківських продуктів.
3. Аналітичне забезпечення впровадження нових банківських продуктів.
4. Моніторинг і діагностика стану безпеки банку.
5. Організація моніторингу клієнтів у системі управління кредитними ризиками.
6. Забезпечення стабільності банківської системи.
7. Організація та аналіз функціонування ринку банківських послуг в Україні.
8. Аналіз діяльності Національного банку України з проблемними банками.
9. Організація емісійно-касової роботи в установах банків.
10. Оцінювання впливу грошово-кредитної політики на діяльність банків.
11. Аналіз законодавчо-нормативного забезпечення діяльності банків України.
12. Аналітичне забезпечення безготівкових розрахунків у банках України.
13. Аналіз ефективності операцій із банківськими металами.
14. Аналіз фінансових результатів діяльності банку.
15. Аналіз фінансового стану банку.
16. Аналіз фінансової стійкості банку.
17. Удосконалення методики аналізу фінансового стану банку.

18. Аналіз роботи банку з приватними клієнтами.
19. Аналіз процесу обслуговування корпоративних клієнтів банку.
20. Формування організаційної структури банку та її оптимізація.
22. Оптимізація структури пасивних операцій банку.
23. Оптимізація структури активних операцій банку.
24. Організація та аналіз операцій банків із використанням платіжних карток.
25. Аналітичне забезпечення бізнес-планування в банку.
26. Забезпечення прибутковості діяльності банку.
27. Аналіз та оцінка процентної політики банку.
28. Організація рейтингового оцінювання діяльності банків.
29. Аналіз ресурсного потенціалу банку.
30. Організація та аналіз факторингових операцій банку.
31. Формування системи оцінювання ефективності діяльності банку.
32. Аналіз та оцінка діяльності банку на ринку цінних паперів.
33. Організація банківського довірчого управління портфелем цінних паперів.
34. Оцінювання ризиків у процесі здійснення операцій банків із цінними паперами.
35. Аналіз формування інвестиційного портфеля банку та його оптимізація.
36. Аналіз реєстраторської та депозитарної діяльності банку.
37. Аналіз та оцінка системи управління кредитними ризиками банків.
38. Формування кредитної політики банку в умовах глобалізації світових фінансів.
39. Аналіз процесів злиття та поглинання в банківській системі України.
40. Аналіз конкурентоспроможності банку на регіональному ринку.
41. Моделі й технології реінжинірингу бізнес-процесів банку.
42. Зміцнення конкурентної позиції банку на основі реінжинірингу бізнес-процесів.
43. Аналіз конкурентоспроможності банку.
44. Аналіз управління персоналом банку.
45. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності банку на картковому ринку.
46. Контролінг бізнес-процесів банку.
47. Аналіз управління ризиками банківської діяльності.

48. Організація та аналіз міжнародної діяльності Національного банку України.
49. Удосконалення системи маркетингової політики банку.
50. Забезпечення позитивного іміджу банку.

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовий модуль 1. Основи функціонування грошово-кредитних систем різних країн

Тема 1. Структура та особливості організації банківських систем країн з розвинутою економікою

1. Визначте основні складові світової валютної системи.
2. Дайте характеристику основних етапів розвитку Європейської валютної системи.
3. Розкрийте основні аспекти функціонування світових і регіональних валютно-кредитних інститутів.
4. Які фактори вплинули на закріплення економічної і валютної позиції долара в світі?
5. У чому полягає криза долара як резервної валюти?
6. Розкрийте умови становлення Центрального Банку Англії.
7. У чому полягають особливості розвитку кредитної системи Великобританії?
8. Укажіть зміни пріоритетів монетарної політики банку Великобританії в період становлення Європейської валютної системи.
9. Дайте характеристику банку Японії, його управлінській структурі, функціям та операціям.
10. Розкрийте поняття "кейрецу" в японській економіці.
11. Охарактеризуйте основні складові банківської системи Японії.
12. Укажіть причини розростання фондового ринку в Японії.

Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави

1. Обґрунтуйте необхідність прийняття в Україні закону "Про НБУ".
2. Які повноваження має НБУ щодо організації та регулювання готівкового грошового обігу в Україні?
3. Якщо за умов існування надлишкової грошової маси в Україні й обігу значної її частини поза банками НБУ припинив би практику прогнозування та обліку касових оборотів банків, яким чином цей крок вплинув би на стан грошового обігу в країні?

4. Які штрафні санкції застосовує НБУ у разі порушення банками касової дисципліни?
5. Визначте рівні прогнозування розрахунків касових обігів.
6. Визначте основні підходи до вибору інструментів грошово-кредитної політики в сучасній світовій практиці.
7. На яких показниках, на яких ґрунтується грошово-кредитна політика?
8. Визначте сутність операцій із купівлі-продажу цінних паперів центральним банком.
9. Які існують методи рефінансування банків?
10. У чому полягає особливість проведення кількісних і процентних тендерів НБУ?
11. Як в Україні здійснюється контроль за дотриманням економічних нормативів?
12. Які міри впливу використовує НБУ за невиконання банками окремих груп економічних нормативів?
13. Визначте форми та методи банківського нагляду.
14. Як НБУ організує роботу з проблемними банками?
15. Який порядок реорганізації та ліквідації банку?

Тема 3. Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їхнього розвитку

1. Укажіть види міжбанківських розрахунків.
2. Визначте основні етапи функціонування платіжної системи в Україні.
3. Розкрийте структурну побудову системи електронних платежів в Україні.
4. Який порядок відкриття кореспондентських рахунків банків?
5. Які види кореспондентських рахунків мають право відкривати банки?
6. Охарактеризуйте моделі міжбанківських розрахунків через консолідований коррахунок.
7. Відобразіть схематично систему міжбанківських розрахунків із застосуванням системи електронних платежів.
8. Визначте порядок проведення клірингових розрахунків.
9. Розкрийте основні недоліки та переваги створення національної платіжної системи України.
10. Визначте основні напрями розвитку системи електронних платежів у сучасній практиці банківського обслуговування.

Змістовий модуль 2

Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин

Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій

1. Дайте економічну характеристику ресурсів банків.
2. Який порядок створення та використання фондів і резервів банків?
3. Визначте сутність депозитних операцій банків.
4. Охарактеризуйте форми організації міжбанківських розрахунків.
5. Які основні принципи банківського кредитування?
6. Визначте порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за позиками комерційних банків.
7. Дайте поняття та визначте зміст банківських операцій із цінними паперами.
8. Охарактеризуйте сутність і види інвестиційних операцій банків.
9. У чому полягає фундаментальний і технічний аналіз фондового ринку?
10. Наведіть методи оцінювання ефективності банківських інвестиційних вкладень.
11. Які існують режими функціонування кореспондентських рахунків "Ностро" і "Лоро"?
12. Визначте порядок здійснення розрахунків за експортно-імпортними операціями.
13. Які існують основні форми міжнародних розрахунків?

Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи

1. У чому полягає сутність і принципи класифікації банківських ризиків?
2. Визначте механізм розрахунку системного ризику.
3. Охарактеризуйте показники надійності, ліквідності та платоспроможності банку.
4. Які існують стратегії та методи управління ліквідністю в банку?
5. Визначте сутність фінансової стійкості банку, методи її оцінювання та зміцнення.
6. Розкрийте методи забезпечення фінансової стабільності банків України.

7. Визначте види фінансових результатів банку та шляхи їхнього збільшення.
8. Охарактеризуйте сутність антикризового управління банком.
9. Які існують антикризові програми функціонування банків в сучасних умовах?
10. Які особливості впровадження механізму антикризового управління для проблемних банків?

Тема 6. Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації

1. Які фактори впливають на конкурентоспроможність банківської системи України в глобалізаційному просторі?
2. Охарактеризуйте міжнародні фінансові організації, з якими працюють вітчизняні банки.
3. Визначте особливості взаємодії банківської системи України з міжнародними фінансовими організаціями.
4. Розкрийте сутність злиття та поглинання в банківській сфері.
5. Визначте позитивні та негативні риси створення міжбанківських об'єднань у сучасних умовах.
6. Іноземний капітал на ринку банківських послуг України: переваги й недоліки.
7. Доведіть ефективність присутності іноземного капіталу для вітчизняного банківського сектору.
8. Які існують напрями вдосконалення інформаційних систем банку?
9. Які основні напрями інноваційної діяльності в банківській сфері?
10. Визначте напрями вдосконалення державного регулювання розвитку банківської інфраструктури в Україні.
11. У чому полягає організація банківського регулювання в зарубіжних країнах?
12. Охарактеризуйте сутність рейтингового оцінювання діяльності банків.
13. Визначте особливості узагальнюваної системи "CAMELS" для аналізу основних показників банків.
14. Які існують штрафні санкції з боку НБУ за порушення банківського законодавства?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів передбачено застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, презентації, метод проектної роботи, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

**Розподіл форм і методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Структура й особливості організації банківських систем країн з розвинутою економікою	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Сутність і характеристика основних типів банківських систем"; мозкова атака щодо визначення причин і наслідків проведення економічних реформ в окремих країнах пострадянського простору. Проблемна лекція з визначення ефективності функціонування Європейської валютної системи; Організація семінару-дискусії на цю тему у вигляді питань і відповідей здобувачів, обговорення запропонованих презентацій</i>

1	2
<i>Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави</i>	<i>Проблемна лекція з питання "Сучасне становище та проблеми розвитку світових центральних банків"; презентація результатів роботи в малих групах; проблемна лекція з питання "Оцінювання ефективності грошово-кредитної політики для досягнення економічного зростання, стримання інфляції, стабілізації валютного курсу"; проблемна лекція з питання "Особливості роботи НБУ з проблемними банками"; ділова гра "Знання банківського законодавства"</i>
<i>Тема 3. Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їх розвитку</i>	<i>Семінар-дискусія з питання "Переваги функціонування СЕП в Україні"; презентація результатів роботи в малих групах; міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Порівняльний аналіз системи захисту платіжних систем України та в інших країнах"</i>
<i>Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій</i>	<i>Проблемна лекція з питання "Сучасне становище та проблеми розвитку банківської системи в умовах кризи"; презентація результатів роботи в малих групах. Проблемна лекція з питання "Особливості розроблення нових продуктів із метою збільшення запозичених коштів". Ділова гра "Робота відділу маркетингу банку"</i>
<i>Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи</i>	<i>Проблемна лекція з питання "Шляхи забезпечення стабільності банківської системи України"; проблемна лекція з питання "Методи антикризового управління банком"; презентація результатів роботи в малих групах</i>
<i>Тема 6. Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації</i>	<i>Проблемна лекція з питання "Розвиток банківської системи України в контексті інтеграційно-глобалізаційних процесів"; міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Регулювання капітальної бази банків з іноземними інвестиціями"; презентація результатів роботи в малих групах</i>

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації здобувачів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості здобувачів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання здобувачів. Вони передбачають поряд із розглядом

основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у здобувачів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Здобувачі стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться зазвичай як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників із приводу цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей і досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити та здійснити їхню селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для наведення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад, виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох і більше слухачів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. Під час управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють,

наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналізи варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
<i>Тема 1.</i> Структура та особливості організації банківських систем країн із розвиненою економікою	Семинар за темами: "Сутність і основні принципи функціонування банківських систем, їхні елементи". "Необхідність участі держави в діяльності фінансово-кредитних установ"	Семинари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Національний банк України – центральний банк держави	<i>Завдання</i> "Визначення темпів росту грошової маси за різними агрегатами Великобританії"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 3.</i> Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їхнього розвитку	Семинар за питаннями: 1. Емісія банкнот і роль НБУ в організації готівкового обігу. 2. Повноваження НБУ прогнозування наявного обороту. 3. Прогнозування касового обороту банків	Семинари-дискусії, презентації
<i>Тема 4.</i> Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій	<i>Завдання</i> "Формування клієнтської бази банку"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 5.</i> Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи	Дискусія за питаннями: "Капіталізація банків України"	Семинари-дискусії, презентації
<i>Тема 6.</i> Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації	Міні-лекція та дискусія за питаннями: "Методи валютного регулювання, які застосовує НБУ. Валютний курс і фактори, які на нього впливають"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, метод сценаріїв, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у здобувачів ураховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання здобувачів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- захист презентації;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування;
- проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль із цієї навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань здобувачів у системі освіти у закладах вищої освіти. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Порядок проведення поточного оцінювання знань здобувачів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та вико-

нання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимально можливий бал за виконання здобувачем презентації ставиться за умови її відповідності всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання презентації увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності її захисту викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Письмова контрольна робота проводиться два рази за семестр і включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів, є: глибина й міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички та прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання презентації матеріалів за питаннями до самостійного опрацювання є:

здатність проводити критичне й незалежне оцінювання певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;
логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять і явищ;

оформлення презентаційних матеріалів.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань і компетентностей здобувачів із навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку.

Колоквіум охоплює програму дисципліни та передбачає визначення рівня знань і ступеня опанування здобувачами певних компетентностей (додаток А, табл. А.1).

Зразок завдання колоквіуму

Завдання 1 (2 бали) (діагностичне)

НБУ проводить кредитний тендер. На тендер виставлені ресурси на суму 250 тис. грн. Заявки банків на кредит наведено у табл. 10.1

НБУ проводить кількісний тендер.

Таблиця 10.1

Дані

Банк	Сума заявки, тис. грн
А	48
Б	74
В	52
Г	130
Д	100

Потрібно визначити, заявки яких банків задовольнять НБУ.

Які вам відомі види кредитних тендерів НБУ?

Завдання 2 (2 бали) (діагностичне)

Уявіть, що ви працюєте у Департаменті монетарної політики НБУ. На процентному кредитному тендері виставлені на продаж ресурси на суму 150 000 тис. грн. Заявки банків на тендер наведено у табл. 10.2.

Заявки

Банк	Сума заявки, тис. грн	Запропоновані процентні ставки
А	15 000	14,5
Б	85 000	13,0
В	50 000	14,5
Г	40 000	15,5
Д	80 000	12,5

Потрібно визначити, заявки яких банків задовольняють НБУ.
Який порядок проведення тендера НБУ? Зробіть висновки.

Завдання 3 (3 бали) (евристичне)

Відомі такі звітні дані банку, млн грн (табл.10.3).

Таблиця 10.3

Звітні дані

Сукупна заборгованість за позичками одного позичальника	30
Фактичний резерв	1,5
Статутний капітал банку	65
Регулятивний капітал банку	75,2

Визначити норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента.

Завдання 4 (3 бали) (евристичне)

Національний Банк України проводить процентний тендер для рефінансування банків терміном до 14 днів. Загальна сума кредиту, запропонована НБУ, – 2 500 тис. грн.

Мінімальна сума заявки одного банку – 120 тис. грн. Вид забезпечення – враховані банком векселі суб'єктів господарювання.

Для участі в тендері отримані заявки банків (табл.10.4).

Заявки

Показники	Банки				
	1	2	3	4	5
1. Сума заявки банку, тис. грн	950,0	650,0	760,0	230,0	550,0
2. Термін діяльності банку	4 роки	3 роки	5 років	10 міс.	2 роки
3. Процентна ставка за кредит запропонована комерційним банком, %	14,0	16,5	16,0	22,0	17,0
4. Резерв під кредитний ризик, тис. грн.					
4.1) розрахункова сума;	120,0	150,0	100,0	65,0	80,0
4.2) фактично сформована	120,0	150,0	100,0	45,0	70,0
5. Дотримання банком економічних нормативів на останню дату:					
5.1) мінімального розміру регулятивного капіталу (H_1): дотримання (+), недотримання (-);	+	+	+	-	-
5.2) співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (H_3): фактичне значення, %;	9,0	9,5	9,3	9,7	4,0
5.3) максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (H_7): фактичне значення, %	21,0	20,0	23,0	25,5	24,0
6. Балансова вартість векселів, наданих у забезпечення кредиту	850,0	500,0	850,0	370,0	670,0

Довідка:

- 1) облікова ставка НБУ складає 12 % річних;
- 2) інших вимог НБУ, запропонованих під час рефінансування банків, усі банки, що подали заявки, дотримуються.

Необхідно:

вирішити питання про участь банків у тендері, аргументувавши причини відмови;

визначити, які суми кредиту отримають банки, допущені до участі в процентному тендері НБУ?

Оцінювання відповідей здобувачів на питання й завдання колоквиуму здійснюється за такими критеріями:

для розрахунково-діагностичного завдання (максимальна оцінка – 2 бали): логіка розрахунку показників, використання й правильне наведення методичного апарату (формул) – 0,5 бала, арифметична точність – 0,5 бала, наявність пояснень щодо алгоритму розв'язання завдання – 0,5 бала, логіка, повнота й ґрунтовність наведених висновків – 0,5 бала;

для евристичного завдання (максимальна оцінка – 3 бали): логіка розрахунку показників, використання й правильне наведення методичного апарату (формул), арифметична точність – 1 бал, наявність пояснень щодо алгоритму розв'язання завдання – 0,5 бала, логіка, повнота й ґрунтовність наведених висновків – 1 бал; повнота наведених відповідей на поставлені запитання – 0,5 бала.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Систему оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей здобувачів денної форми навчання наведено в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Год	Форми навчання			Оцінка рівня сформованості компетентностей	
						Форми контролю	Макс. бал
1	2	3	4			5	6
Змістовий модуль 1. Дослідження функціонування банківських систем різних країн						48	
	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Структура та особливості організації банківських систем країн із розвиненою економікою	Активна робота на парі	2
			СРЗ	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, визначення основних етапів розвитку банківської системи	Перевірка домашніх завдань

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4	5	6			
Здатність визначати специфіку організації грошово-кредитних відносин у банківській системі на трансформаційному етапі розвитку економіки	Здатність аналізувати, контролювати елементи банківської системи в нестабільній економіці	2	Ауд.	2	Практичне заняття	Семінар-дискусія за питаннями: 1. Особливості виникнення банківської діяльності. 2. Грошові реформи та їхні види. Інструменти реалізації грошових реформ: практичний аспект для вітчизняної економіки. 3. Причини хронічної інфляції долара, починаючи з 1940 р. Особливості розвитку грошової системи США. 4. Особливості грошово-кредитної системи Великобританії. 5. Фінансовий голод японських корпорацій, структура та функції кредитної системи Японії	Активна робота на парі	2
			СРЗ	6	Підготовка до занять	Самостійна робота за темою "Особливості побудови банківських систем у різних країнах". Володіння термінологією Закону НБУ "Про банки та банківську діяльність"	Перевірка домашніх завдань	—
		3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави	Активна робота на парі	2
			СРЗ	6	Підготовка до занять	Самостійна робота за темою "Оцінювання рівня розвитку банківської системи України та країн Європи".	Перевірка домашніх завдань	—
		4	Ауд.	2	Практичне заняття	Семінар-дискусія за питаннями: 1. Визначення, цілі й напрями діяльності НБУ. 2. Діалектика розвитку Національного банку України з діючим законодавством. 3. Еволюція грошово-кредитної політики НБУ, розвиток готівкового грошового обігу в Україні. 4. Механізм здійснення касового виконання бюджету України. 5. Роль НБУ в управлінні державним зовнішнім боргом. 6. Валютний курс і фактори, що на нього впливають. Штрафні санкції за порушення валютного законодавства. Виконання завдань	Активна участь у семінарі	2

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи	Усне опитування на лекції	10	
		СРЗ	6	Підготовка до занять	Самостійна робота за темою "Сучасні тенденції розвитку банківських послуг та операцій за кордоном"	Перевірка домашніх завдань	—	
		6	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань: визначення економічних нормативів банківської діяльності, визначення обсягів рефінансування банків за кількісними та процентними тендерами центрального банку	Активна участь у семінарі	2
			СРЗ	6	Підготовка до занять	Виконання практичного завдання з оцінки кредитоспроможності позичальника банку. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	—
Здатність вкладати кошти в найбільш привабливі проекти, відкривати клієнтські рахунки, проводити оцінювання кредитоспроможності позичальника	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їхнього розвитку	Активна робота на парі. Поточна контрольна робота	12	
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття за питаннями: 1. Засоби обробки та передачі інформації в платіжних системах. 2. Криптографічний захист інформації і системи розподілу ключів. Заходи щодо захисту інформації в платіжних системах. 3. Технологія обміну платіжними документами та квитанціями у СЕП. Визначення оптимальної моделі обслуговування банків у СЕП і схеми проходження платежу для кожної з обраних моделей "	Активна робота на парі	2	
		СРЗ	6	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань. Підготовка до поточної контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	—	
	8	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо розроблення нових банківських продуктів, оцінювання показників ліквідності, фінансової стійкості й ефективності роботи банку. Колоквіум за модулем 1	Активна робота на парі. Колоквіум	14	
		СРЗ	6	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань щодо визначення впливу окремих інструментів грошово-кредитної політики на економічний розвиток. Підготовка до колоквіуму	Перевірка домашніх завдань	—	

1	2	3	4		5	6		
Змістовий модуль 2.								
Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин						52		
		9	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій	Усне опитування на лекції	2
			СРЗ	6	Підготовка до занять	Підготовка до семінару	Перевірка домашніх завдань	—
Здатність до співпраці з фінансово-кредитними установами	Здатність вкладати кошти в найбільш привабливі проекти, клієнтські рахунки, проводити оцінювання кредитоспроможності позичальника	10	Ауд.	2	Практичне заняття	Семінар-дискусія за питаннями: 1. Сучасні послуги й операції банків. 2. Дослідження механізму створення та реєстрації вітчизняних банків. 3. Взаємозв'язок структурних підрозділів банку з головними операціями. 4. Проблеми капіталізації вітчизняних банків. 5. Шляхи мінімізації кредитного ризику банку	Активна робота на парі	2
			СРЗ	6	Підготовка до занять	Виконання завдання "Регулювання ризиків банківської діяльності"	Перевірка домашніх завдань	—
		11	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій	Активна робота на парі	2
			СРЗ	6	Підготовка до занять	Підготовка питань за темою "Антикризове управління банківською системою"	Перевірка домашніх завдань	—
		12	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне заняття: "Створення й особливості функціонування міжбанківських об'єднань. Сфери міжнародного банківського бізнесу". Рішення практичних завдань	Активна робота на парі	2
			СРЗ	6	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	—
		13	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи	Активна робота на парі	2
			СРЗ	8	Підготовка до занять	Самостійна робота за темами "Іноземний капітал у банківській системі ", "Соціальна відповідальність банківського сектору"	Перевірка домашніх завдань	—

Закінчення табл. 11.1

1		2	3		4		5	6
		14	Ауд.	2	Практичне заняття	Семінарське заняття: "Стабільність банківської системи та системний ризик". Виконання практичних завдань на формування резервів банку. Презентація	Активна робота на парі. Презентація	12
			СРЗ	8	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань із фінансового моніторингу діяльності банку. Підготовка до колоквиуму	Перевірка домашніх завдань	—
		15	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи. Поточна контрольна робота	Активна робота на парі. Поточна контрольна робота	12
			СРЗ	8	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань з фінансового моніторингу діяльності банку	Перевірка домашніх завдань	—
		16	Ауд.	2	Практичне заняття	Семінарське заняття за питаннями: 1. Технологія оцінювання ризиків банківської діяльності. Механізм розрахунку системного ризику. 2. Практика управління банківськими ризиками на мікро- та макрорівнях. 3. Розробка стратегії антикризового управління для вітчизняних банків. 4. Захист інтересів клієнтів банків шляхом створення фонду гарантування вкладів та депозитів	Активна робота на парі	2
			СРЗ	8	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань з аналізу показників стабільності банківської системи	Перевірка домашніх завдань	—
	Здатність контролювати роботу банківських установ із питань фінансового моніторингу, наглядати за дотриманням банківського законодавства	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації	Активна робота на парі	2
			Ауд.	2	Практичне заняття	Семінар-дискусія за питаннями: 1. Практика функціонування міжбанківських об'єднань. 2. Переваги та недоліки банків з іноземним капіталом. 3. Особливості міжнародного співробітництва та встановлення кореспондентських відношень між банками. 4. Особливості роботи банків в умовах глобалізації – практичний аспект. Колоквиум	Активна робота на парі. Колоквиум	14
			СРЗ	8	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань із розроблення антикризової стратегії функціонування банку. Підготовка до колоквиуму	Перевірка домашніх завдань	—
Усього годин			150		Загальна максимальна кількість балів за дисципліною			100
з них								
аудиторні			38		поточний контроль			100
самостійна робота			112		підсумковий контроль			

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Теми змістового модулю		Лекції	Практичні	Поточні КР	Презентація	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1	<i>Тема 1.</i> Структура та особливості організації банківських систем країн із розвинутою економікою	2	2	18	-	12	48
	<i>Тема 2.</i> Національний банк України – центральний банк держави	4	4				
	<i>Тема 3.</i> Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їхнього розвитку	2	4				
Змістовий модуль 2	<i>Тема 4.</i> Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій	4	4	10	10	12	52
	<i>Тема 5.</i> Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи	4	4				
	<i>Тема 6.</i> Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації	2	2				
Усього		18	20	28	10	24	100

Максимальну кількість балів, яку може накопичити здобувач протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекції	Практичні	Презентація	Поточні КР	Колоквіум	Усього	
1		2	3	6	7	9	10	
Змістовий модуль 1	Тема 1	1 тиждень	2	-	-	-	2	
		2 тиждень	-	2	-	-	2	
		3 тиждень	2	-	-	-	2	
	Тема 2	4 тиждень	-	2	-	-	2	
		5 тиждень	2	-	-	8	-	10
		6 тиждень	-	2	-	-	-	2

1		2	3	6	7	9	10	
Змістовий модуль 2	Тема 3	7 тиждень	2	2	–	10	–	14
		8 тиждень	–	2	–	–	12	14
		9 тиждень	2	–	–	–		2
	Тема 4	10 тиждень	–	2	–	–	–	2
		11 тиждень	2	–	–	–	–	2
		12 тиждень	–	2	–	–	–	2
	Тема 5	13 тиждень	2	–	–		–	2
		14 тиждень	–	2	10	–	–	12
	Тема 6	15 тиждень	2	–	–	10	–	12
16 тиждень		–	2	–	–	–	2	
17 тиждень		2	2	–	–	12	16	
Усього		18	20	10	28	24	100	

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни визначають відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання здобувачів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану здобувача й іншої академічної документації.

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Банківська система України [Текст] : монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина та ін. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 187 с.
2. Коваленко В. В. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст] : навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисципліни / В. В. Коваленко. – Суми : Університетська книга, 2009. – 222 с.
3. Полтавська Є. О. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : конспект лекцій / Є. О. Полтавська. – Харків : ХНЕУ, 2007. – 128 с.
4. Пуховкіна М. Ф. Центральний банк і грошово-кредитна політика / М. Ф. Пуховкіна, Т. П. Остапіншин, В. С. Білошапка. – Київ : КНЕУ, 2010. – 313 с.
5. Холодна Ю. Є. Банківська система : навч. посіб. / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Харків : ХНЕУ, 2013. – 316 с.
6. Холодна Ю. Є. Центральний банк і грошово-кредитна політика : конспект лекцій / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Харків : ХНЕУ, 2008. – 130 с.

12.2. Додаткова

7. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика / Б. П. Адамик. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 278 с.
8. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / О. М. Колодізев, О. В. Бойко, І. О. Губарева та ін. ; за заг. ред. д-ра. екон. наук, доцента Колодізева О. М. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 312 с.
9. Кузнецова С. А. Банківська система : у схемах і таблицях : навч. посіб. / С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2012. – 319 с.
10. Леончук І. Д. Операції центрального банку : навч. посіб. / І. Д. Леончук. – Київ : Алерта, 2005. – 143 с.
11. Монетарна політика Національного банку України : сучасний стан та перспективи змін : монографія / за заг. ред. Стельмаха В. С. – Київ : Центр наукових досліджень НБУ, УБС НБУ, 2009. – 404 с.
12. Мороз А. М. Центральний банк та грошово-кредитна політика [Текст] : підручник / А. М. Мороз ; Київський національний економічний ун-т. – Київ : КНЕУ, 2005. – 556 с.

13. Орлюк О. П. Банківська система України правові засади організації / О. П. Орлюк. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 239 с.

14. Розвиток банківської системи України : монографія / У. Я. Рудзевич, Я. В. Грудзевич, О. Б. Денис та ін. ; за заг. ред. Т. С. Смовженко, Р. А. Слав'юк. – Київ : УБС НБУ, 2010. – 462 с.

15. Романишин В. О. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч. посіб. / В. О. Романишин, Ю. М. Уманців. – Київ : Атіка, 2005. – 480 с.

12.3. Інформаційні ресурси

16. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, схвалена постановою Правління НБУ № 315 від 02.06.2009 р., із змінами, внесеними 30.10.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.

17. Офіційний сайт Асоціації українських банків. – Режим доступу : <http://aub.org.ua>.

18. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

19. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

20. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.635.40 &nobreak=1>.

21. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

22. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Інструкція № 379, затверджена постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р., із змінами, внесеними 15.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

12.4. Методичне забезпечення

23. Рац О. М. Контрольні завдання з навчальної дисципліни "Центральний банк і грошово-кредитна політика" для студентів напряму підготовки "Фінанси і кредит" спеціалізації "Банківська справа" усіх форм навчання / О. М. Рац. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 24 с.

24. Рац О. М. Методичні рекомендації до виконання практичного завдання "Оцінка кредитоспроможності позичальника" з навчальної дисципліни

"Банківські операції" для студентів напряму підготовки "Фінанси і кредит" спеціалізації "Банківська справа" усіх форм навчання / О.М. Рац. – Харків : ХНЕУ, 2011. – 32 с.

25. Рац О. М. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Центральний банк і грошово-кредитна політика" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" спеціалізації "Банківська справа" всіх форм навчання / О. М. Рац. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 32 с.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей із навчальної дисципліни "Механізм функціонування сучасних банківських систем" за Національною рамкою кваліфікацій України

49

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Структура та особливості організації банківських систем країн із розвинутою економікою					
Розуміти багатоаспектність грошових відносин та шляхів їхньої реалізації, визначити основні етапи розвитку грошових і кредитних систем	Розуміти сутність поняття грошової та кредитної системи, складові елементи грошової та кредитної системи країни	Знання характеристик та умов функціонування грошово-кредитної системи країни, особливостей грошово-кредитного і фінансового регулювання в країнах із ринковою економікою	Обирати методи регулювання та визначати доцільність використання інструментів центрального банку щодо управління попитом і пропозицією грошей в економіці за певних умов	Встановлення комунікативного контакту з різними типами суб'єктів грошових відносин; здатність формувати пропозиції щодо розвитку грошових відносин	Здатність до подальшого навчання, відповідальність за якість сформованих рекомендацій
Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави					
Оцінювати й аналізувати вплив центрального банку на функціонування сучасної банківської системи	Поняття центрального банку, його основні функції та операції, особливості його політичної та економічної незалежності	Знання механізму роботи центрального банку та впровадження інструментів грошово-кредитної політики в монетарну політику держави	Вміти структурувати інструменти грошово-кредитної політики відповідно до макроекономічних показників економіки, аналізувати функції та операції центрального банку	Розв'язувати проблеми валютного регулювання та контролю, використовувати засоби генерації ідей формування стратегії впровадження індикаторів грошового ринку	Використання практичних знань у галузі роботи центрального банку та здійснення грошово-кредитної політики
Тема 3. Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їхнього розвитку					
Розуміти роль і значення фінансово-кредитних установ у розвитку економіки, знати специфіку організації та діяльності фінансово-кредитних установ в Україні	Характеризувати елементи банківської системи, сутність операцій центрального банку	Знання сутності й організаційних засад емісійно-касових операцій НБУ; повноважень НБУ щодо організації та регулювання готівково-грошового обігу, сутності операцій НБУ з інкасації грошей і перевезення цінностей	Вміти визначити джерела надходження готівки та напрямки її видачі; вміти розраховувати надходження коштів каси банків готівкою; вміти складати прогноз касових оборотів НБУ	Встановлення комунікативного контакту з різними типами суб'єктів грошових відносин; здатність формувати пропозиції щодо регулювання готівкового грошового обігу	Використання практичних знань у галузі здійснення емісійних операцій центрального банку

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій					
Визначати технологію здійснення та реалізації банківських операцій з обслуговування клієнтів	Особливості створення та реєстрації банків. Дієва практика й етапи здійснення банківських операцій	Знання сутності банку, особливостей практики здійснення активних і пасивних операцій банку	Вміти вкладати кошти в найбільш привабливі проекти, відкривати клієнтські рахунки, проводити оцінювання кредитоспроможності позичальника	Здатність ефективно формувати стратегію кредитної політики банку, донести до клієнтів банку інформацію ефективного розміщення грошей	Використання в практичній діяльності технологій здійснення оцінювання кредитоспроможності позичальника, готовність до дії в ситуації невизначеності
Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи					
Застосовувати методи антикризового управління банківською системою, здійснювати оцінювання стабільної роботи банку	Діагностувати банкрутство банку на початковому етапі діяльності	Знання показників фінансової стійкості банку, підходи до групування економічних нормативів згідно з методикою НБУ	Розраховувати показники фінансової стійкості, платоспроможності та прибутковості банку	Здатність формулювати стратегію розвитку банку	Управління банківською діяльністю в сучасних умовах, впровадження в практичну діяльність
Тема 6. Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації					
Визначати показники глобалізації банківської діяльності	Основні сфери міжнародного банківського бізнесу, особливості присутності іноземного капіталу в банківській сфері	Види ризиків банківської діяльності та засоби їхньої мінімізації	Здійснювати аналіз показників роботи банку, формувати спеціальні резервні фонди для мінімізації ризиків активної діяльності банку	Розв'язання проблемних ситуацій виникнення ризиків у банківській діяльності, генерування ідей ефективного банківського менеджменту	Управління ризиками банківської діяльності на мікро- та макrorівнях, здійснення дослідницької діяльності

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	13
5. Теми та плани семінарських занять.....	14
6. Теми практичних занять	16
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	18
7. Самостійна робота.....	20
7.1. Презентація	23
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики	26
8. Індивідуально-консультативна робота	30
9. Методи навчання	30
10. Методи контролю	34
11. Розподіл балів, які отримують здобувачі	39
12. Рекомендована література.....	46
12.1. Основна	46
12.2. Додаткова	46
12.3. Інформаційні ресурси.....	47
12.4. Методичне забезпечення	47
Додатки.....	49

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНИХ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ

Робоча програма
для здобувачів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
третього (освітньо-наукового) ступеня

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Колодізєв** Олег Миколайович
Рац Ольга Миколаївна

Відповідальний за видання *О. М. Колодізєв*

Редактор *К. І. Шовкова*

Коректор *К. І. Шовкова*

План 2018 р. Поз. № 72 ЕВ. Обсяг 52 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*